

İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerinin Belirlenmesi*

Determination of Geography Literacy Levels of Primary School Students

Dr. İbrahim DEMİRBAŞ¹, Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ²

Öz

Araştırmanın amacı, yaşadığı yeri ve dünyayı farklı yönleri ile tanıyan, başta kendine olmak üzere topluma ve dünyaya yön verecek bireyler olan, ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerini belirlemek ve coğrafya okuryazarlıkları üzerinde çeşitli değişkenlerin etkisini ortaya koymaktır. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kastamonu il merkezinde ilkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıfında öğrenim gören 2049 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri her sınıf seviyesine göre hazırlanan 4 farklı “Coğrafya Okuryazarlığı Belirleme Testi” ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde; betimsel istatistik, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin orta, ilkokul 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin ise yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen diğer bulgulara göre, ilkokul öğrencilerinin teknolojik araç ve gerece sahip olma, anne-baba eğitim durumu ve meslek durumu değişkenlerinin tüm sınıf seviyelerinde belirleyici etkisi olduğu belirlenmiştir. Seyahat değişkeninin 1., 2. ve 4. sınıf seviyesinde, yabancı uyruklu arkadaş sahibi olma değişkeninin sadece 3. sınıf seviyesinde coğrafya okuryazarlığı düzeylerinde belirleyici etkisi olduğu görülmektedir. Ancak cinsiyet ve yerleşim yeri değişkenlerinin ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinde belirleyici bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara bağlı olarak program, uygulayıcı ve araştırmacı odaklı bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, coğrafya okuryazarlığı, coğrafya eğitimi, hayat bilgisi, sosyal bilgiler

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The aim of the research is to determine the geography literacy levels of primary school students, who are individuals who know the place they live in and the world with different aspects, and who will shape the society and the world, and reveal the effects of various variables on their geographic literacy. The research was carried out with 2049 students studying in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades of primary school in the city center of Kastamonu in the 2020-2021 academic year. Scanning model was used in the research. The data of the research were collected with 4 different “Geographical Literacy Determination Tests” prepared according to each grade level. In the analysis of the obtained data; descriptive statistics, independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used. According to the findings obtained from the research, it was determined that the geography literacy levels of primary school 1st grade students were middle, and primary school 2nd, 3rd and 4th grade students were high. According to the other findings, it was determined that the primary school students' possession of technological tools and equipment, parental education status and occupational status variables had a decisive effect on all grade levels. It is seen that the travel variable has a decisive effect on the level of geography literacy at the 1st, 2nd and 4th grade levels, and the variable of having foreign friends only at the 3rd grade level. However, it has been determined that the variables of gender and place of residence

* Bu çalışma birinci yazarın “İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹Kastamonu Üniversitesi, Personel Daire Başkanlığı, idemirbas28@gmail.com

²Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, daydinozu@kastamonu.edu.tr

do not have a determining effect on the geography literacy levels of primary school students. Depending on the findings obtained at the end of the research, some suggestions were made focused on the program, practitioner and researcher.

Keywords: Primary school, geography literacy, geography education, life studies, social studies

Paper Type: Research

Giriş

Coğrafi çalışmalar beşeri ve fiziki ortamların etkileşimine özellikle ilgi duymakta ve bu ortamların neye benzediği, ne olduğu, nedeni ve etkileri hakkında dünyanın doğal, değiştirilmiş ve sosyal ortamlarını ele almaktadır (Bonnet, 2008). Coğrafya dünyayı tanımlamak, anlamak ve açıklamakla ilgilidir. Coğrafya insanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen faaliyetlerle durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemlerini uygulayarak araştırıp inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan ve kendi içerisinde çok sayıda bilim dalından oluşan bir bilimler topluluğudur (Özçağlar, 2009).

Eğitim insanların hem kültürel hem de uzmanlaşma gerektiren bir alanda bilgili ve tecrübeli olmalarını sağlayan ve fertleri hem kendisine hem de topluma yararlı kılmayı amaçlayan bir araçtır (Kurtbörü, 2010). Eğitimin bu tanımı coğrafya eğitiminin de amaçları içerisinde yer almaktadır. Bireyler coğrafya eğitimi ile kendi ülkelerinin ve diğer ülkelerin potansiyellerini, politikalarını öğrenip bunları yorumlayabilirler. Nüfus değişimi, iç ve dış savaşların sebeplerini anlayabilme coğrafya eğitimi sayesinde anlamlandırılır (Kaya, 2013). Coğrafya eğitimi sayesinde öğrenilen kültürel, doğal ve tarihi eserler bireyin bu konuda bilinçlenmesini sağlar. Öğrenciler bu doğal güzelliklerin yok olmaması için çaba gösterirler. Bunun altında yatan etken coğrafya eğitiminin öğrencilere verdiği çevre ve doğa bilincidir (Akınoğlu, 2006). Dünyada meydana gelen savaşlar, ülke içindeki çekişmeler, birçok ülkenin uğraştığı açlık ve kıtlık, ülkelerin dünyaya hâkim olma istekleri, dünyada yaşanan ekonomik ve sosyal sıkıntılar, ülkeler arasındaki siyasi kavgalar, çevre problemleri, her an her yerde olabilen doğal afetler gibi daha birçok sorunun çözümü ve engellenebilmesi için coğrafi bilgiye ihtiyaç duyulması, coğrafya eğitiminin önemini göstermektedir. Coğrafya eğitiminin amacı ise coğrafya okuryazarlığının sağlanması için coğrafya içeriğinin öğretilmesidir (Rogers, 1997).

Coğrafya okuyur olan bireyler, lokasyon bilgisine ve yeryüzünün özellikleri hakkında bilgiye sahip olarak yaşadığı çevreye duyarlı olma, insan ve mekân ilişkisi kurabilme yeteneğini de (Gençtürk, 2009; Erol, 2014; Dikmenli, 2015) edineceklerdir. Coğrafya okuryazarlığı, mekânı anlama ve mekâna dair bilgileri kullanma yeteneği olduğu için günlük yaşamda çevreyle ilişki içinde olmayı sağlayan önemli bir yaşam becerisi haline gelmiştir. Coğrafya okuyur birey, karar verme sürecine girme olasılığı daha yüksek, sağlam bir kavramsal bilgi tabanına ve coğrafyanın günlük yaşamda nasıl kullanıldığına dair kapsamlı bir anlayışa sahiptir. Geniş içerik bilgisini kapsayan coğrafya okuryazarlığı, insanları mekâna yönelik her türlü konuda ilgili, uygun seçimler yapma, doğayı ve içerisindeki her şeyi algılamak konusunda güçlendirecektir. Çocuklar doğal coğrafyacı oldukları için doğum anından itibaren çevresi hakkında bilgi edinmeye başlarlar (Smeaton, 2000). Bu nedenle çoğu çocuk okula gittiğinde, etraflarındaki dünya hakkında bir miktar farkındalık kazanmış ve kendi kimlikleri içinde bir kavram oluşturmaya başlamıştır. Bireyin örgün eğitime aktif olarak başladığı temel eğitim kademesi olan ilkökul, toplumdaki kültürel birikim ve değerleri gelecek nesillere aktararak toplumdaki sürekliliği sağlarken, aynı zamanda insanlara temel bilgi ve becerileri kazandırmasıyla toplumdaki kültürel ve sosyal seviyeyi yükseltip, eğitim olanaklarını kitlelere ulaştırmaktadır (Gültekin, 2013). Disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulmuş sosyal bilgiler dersinde bulunan tarih ve coğrafya gibi alanlarla ilgili ön bilgiler hayat bilgisi dersinde bireylere kazandırılmaktadır (Karabağ, 2001). Özellikle coğrafi kavramlarla ilgili ilk bilgiler hayat bilgisi dersinde başlamakta olup sosyal bilgiler dersinde devam etmektedir. Ancak coğrafya konularına ilişkin öğretimin çoğunluğu sosyal bilgiler dersinde yapılmaktadır (Şahin Yanpar, 1994).

Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi, coğrafya öğrenimi bakımından hayat bilgisi derslerinin bir tamamlayıcısı olarak da düşünülebilir. Coğrafyayı öğrenmenin ve dünyayı anlamının temel düzeyi olan ilkokulda coğrafya eğitimi sayesinde öğrenciler, yaşadığı yerler ve çevreleri hakkında bilgi sahibi olmakta, coğrafi bilgi ve becerilerini, mekânsal düşünme becerilerini ve dünya ile çevre hakkındaki anlayışlarını geliştirmektedir. Coğrafi bakış insanların günlük yaşamlarına da katkı sağladığı için (Artvinli ve Kaya, 2010) ilkokul öğrencilerinin coğrafi olarak bilgilendirilmiş çocuklara dönüştürülmesi gerekmektedir (Catling 2004; Heffron ve Downs 2012). Bu yüzden ilkokulda öncelikle hayat bilgisi, sonrasında ise sosyal bilgiler dersi ile verilmeye başlanan coğrafya eğitimi toplumsal gelişim açısından da önemli bir süreçtir (Sönmez 2010). İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve 4. sınıf İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda coğrafya disiplini ile ilişkili öğrenme alanı, kazanım, değer ve beceriler kazandırıldığında öğrenciler, coğrafi açıdan daha iyi eğitilmiş ve coğrafya okuryazarı olarak nitelendirilen bireyler olabileceklerdir.

Coğrafya okuryazarlığı konusu ile ilgili farklı sınıf ve yaş düzeylerindeki örneklem grupları üzerinde yapılan birtakım çalışmalar (McGhee,1991; Rogers, 1997; Nolan, 2002; Winship, 2004; Altınbilek ve Sanalan, 2005; Oigara, 2006; Seymour, 2007; Hinde vd., 2007; Demirkaya, 2009; Gençtürk, 2009; Tesar, 2010; Greunke, 2010; Turner ve Leyden, 2012; Mhishi vd., 2013; Tuna, 2013; Erol, 2014; Dikmenli, 2014; Thomas Brown ve Richards, 2015; Ottati Reperger, 2015; Demirkaya, 2015; Dikmenli, 2015; Tuna, 2015; Erol, 2016; Yıldırım, 2016; King, 2017; Demirbaş ve Demir, 2018; Utami vd., 2018; Boyacı, 2019; Uyar, 2019) bulunmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalardan üç tanesi ortaokul öğrencileri (Hinde vd., 2007; Tesar, 2010; Erol, 2014) üzerinde, iki tanesi lise öğrencileri (McGhee,1991; Utami vd., 2018) üzerinde, iki tanesi öğretmenler (Rogers, 1997; King, 2017) üzerinde, bir tanesi yetişkinler (Nolan, 2002) üzerinde, yapılmış olmakla birlikte diğerleri üniversite öğrencileri (Winship, 2004; Oigara, 2006; Seymour, 2007; Demirkaya, 2009; Gençtürk, 2009; Greunke, 2010; Turner ve Leyden, 2012; Tuna, 2013; Mhishi vd., 2013; Dikmenli, 2014; Ottati Reperger, 2015; Demirkaya, 2015; Thomas Brown ve Richards, 2015; Dikmenli, 2015; Tuna, 2015; Yıldırım, 2016; Boyacı, 2019) üzerinde yapılmıştır. Ancak ilkokul seviyesinde doğrudan coğrafya okuryazarlığı düzeyini tespit eden herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle araştırmanın problem durumunu oluşturan ilkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin ayrı ayrı coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin bilimsel bir şekilde belirlenmesinin, alanda bulunan eksikliği giderme yolunda, ilkokulda coğrafya okuryazarlığına yönelik çalışmalara rehberlik edeceği ve konuya ilişkin gelecek araştırmalara esin kaynağı olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri nedir?
- İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile çeşitli değişkenlere (*cinsiyet, yerleşim yeri, teknolojik araç gerece sahip olma, seyahat etme, yabancı uyruklu arkadaş sahibi olma, anne-baba eğitim ve meslek durumu*) göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Yöntem

Araştırmanın bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak araştırmanın yöntemi, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin süreç açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın amacı ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmada kullanılan betimsel tarama yöntemi, bir grubun belirli

özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Bu araştırmalarda verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlanır. Mevcut durumlar, şartlar, özellikler aynen ortaya konulmaya çalışılır (Çepni, 2007; Karakaya, 2012). Ayrıca çeşitli öğrenci gruplarının başarılarının tespiti de betimsel çalışmalar yoluyla gerçekleştirilir (Büyüköztürk vd., 2009).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kastamonu’da bulunan ilkokullardır. Örneklemi ise 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kastamonu il merkezinde ilkokullarda öğrenim görmekte olan 2049 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken amaçlı örneklem belirleme yöntemi kullanılmıştır. Çünkü amaçlı örnekleme araştırmacı toplum olaylarını ya da olgularını anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmeye ve açıklamaya çalışır (Büyüköztürk, vd., 2009). Amaçlı örnekleme yönteminde katılımcılar benzer özelliklere sahip olmak koşulu ile homojen olarak belirlenen örnekleme yöntemidir (Çepni, 2007).

2.3. Veri Toplama Araçları

İlkokul (1., 2., 3. ve 4. sınıf) öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından çoktan seçmeli sorulardan oluşan her sınıf düzeyine yönelik “Coğrafya Okuryazarlığı Belirleme Testi” geliştirilmiştir. Testin konu kapsamının belirlenmesi sürecinde ilk olarak literatürde coğrafya okuryazarlığı konuları içeren çalışmalar araştırılmıştır. Sonrasında 2018 Hayat Bilgisi Dersi ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları (MEB, 2018) incelenmiştir. Araştırma sonucunda 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı’nda yer alan 1. sınıfa ait 15, 2. sınıfa ait 19 ve 3. sınıfa ait 14 kazanımın coğrafya ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda ise 4. sınıfa ait 15 kazanımın coğrafya ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. 2018 Hayat Bilgisi 1, 2. ve 3. sınıf Öğretim Programı ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi 4. Sınıf Öğretim Programı’nda yer alan coğrafya ile ilişkili olduğu belirlenen kazanımlar, bir kez daha coğrafya alanında 3 uzman, sosyal bilgiler alanında 2 ve eğitim bilimleri alanında 2 uzmanın da görüşüne başvurularak kazanımlar belirlenmiş ve Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerini belirlemeye yönelik pilot çalışma soruları

Sınıflar	Kazanım Sayısı	İlk Baştaki Soru Sayısı	Uzman Görüşü Sonrası Soru Sayısı
1. sınıf	15	96	32
2. sınıf	19	120	49
3. sınıf	14	77	48
4. sınıf	15	89	47
Toplam	63	382	176

Tablo1’e bakıldığında öğretim programında yer alan coğrafya ile ilişkili olduğu belirlenen kazanımlara göre öncelikle araştırmacı tarafından 382 soruluk havuz oluşturulmuştur. Akabinde ise coğrafya alanında 3 uzmanın, sosyal bilgiler alanında 2 uzmanın, eğitim bilimleri alanında 2 uzmanın yanı sıra 3 sınıf öğretmeninin de görüşüne başvurulmuş ve 176 sorunun pilot çalışmada uygulanmasına karar verilmiştir.

İlkokul öğrencilerinin dikkat düzeyleri göz önüne alındığında 1. sınıfa ait 32 maddelik, 2. sınıfa ait 49 maddelik, 3. sınıfa ait 48 maddelik ve 4. sınıfa ait 47 maddelik testler uygulama açısından zordur. Bu nedenle geçerlik ve güvenilirlik sorunu yaşanabileceği endişesiyle her sınıf düzeyindeki sorular farklı zaman aralığında ve üç aşamada Kastamonu il merkezinde bulunan ilkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıfta eğitim gören 505 öğrenciyle yürütülmüştür.

İlkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri için geliştirilen Coğrafya Okuryazarlığı Belirleme Testleri pilot çalışma sonrasında testlerin geçerliliği ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla madde analizi yöntemi kullanılmıştır. Testlerde yer alan soruların ayırt edicilik

indeksleri ve güçlük düzeyleri *ITEMAN* madde analiz programı yardımıyla hesaplanmıştır. Ayırt edicilik ve güçlük indeks değerlerine göre ayırt edebilme gücüne ve kapsam geçerliliğine sahip olan ilkökul 1. sınıfta toplam 16 soru, 2. sınıfta toplam 21 soru, 3. sınıfta toplam 19 soru ve 4. Sınıfta toplam 22 soru her sınıf düzeyinde ayrı ayrı oluşturulan Coğrafya Okuryazarlığı Belirleme Testine dâhil edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 23 istatistik paket programının yardımıyla çözümlenmiş ve anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Araştırma verilerinin hem grafiksel hem de istatistiksel olarak tek değişkenli normal dağılımı karşıladığı tespit edilmiştir. İki bağımsız örneklem ortalaması arasındaki farkları (*varyansların eşit olduğu-olmadığı durumlarda*) bulmak için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Araştırmadaki bağımsız değişkenlerden cinsiyet, teknolojik araca sahip olma durumu, yaşadığı yer, seyahat edip etmediği, yabancı uyruklu arkadaşına sahip olma durumu bağımsız örneklem t-testi ile belirlenmiştir. Anne-babanın eğitim ve meslek durumu bağımsız değişkenin üç ya da daha fazla kategoriden oluştuğu durumlar ise, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapılmıştır. Varyansların homojen dağılımının sağlandığı durumlarda çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi uygulanmıştır.

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri belirlenirken McBeth, Hungerford, Marcinkowski, Volk ve Meyers (2008) tarafından geliştirilen yöntem uygulanmıştır. McBeth vd., (2008), bilgi düzeyini üç düzeye (düşük, orta ve yüksek) ayırarak derecelendirmişlerdir. Coğrafya okuryazarlığı 1. sınıf testinde toplam 16 soru, 2. sınıf testinde toplam 21 soru, 3. sınıf testinde toplam 20 soru ve 4. sınıf testinde toplam 22 soru bulunmaktadır ve bu testlerden alınabilecek en fazla puan 60 olarak belirlenmiş ve Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerini belirlemeye yönelik puanlama tablosu

Sınıflar	Soru Sayısı	Puan Aralığı	Çarpanı	Alınacak En Fazla Puan
1. sınıf	16	0-16	3,75	
2. sınıf	21	0-21	2,85	
3. sınıf	20	0-20	3,00	60
4. sınıf	22	0-22	2,72	

Tablo 2’de görüldüğü gibi herhangi bir sınıftaki bir öğrenci bütün soruları doğru cevapladığı takdirde 60 puan alabilmesi için toplam doğru sayısının belirtilen sınıfın karşısında bulunan çarpan ile çarpılması gerekmektedir

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırma problemi ve alt problemler çerçevesinde elde edilen verilere ait bulgulara yer verilmektedir. Her bir alt problem için bulgular tablolar halinde sunulmuş ve açıklanmıştır.

3. 1. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemini olan ilkökul öğrencilerinin (1., 2., 3. ve 4. sınıf) coğrafya okuryazarlığı düzeylerini belirlemek için her sınıf düzeyine yönelik bulgular bu kısımda verilmiştir. McBeth vd., (2008) tarafından geliştirilen yöntem esas alınarak coğrafya okuryazarlığı testinde 0-20 puan arası düşük, 20-40 puan arası orta ve 40-60 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. McBeth vd., (2008) yöntemine göre ilkökul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ait bulgular Tablo 3’te gösterilmektedir:

Tablo 3. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyi belirleme modeli

Sınıflar	Aralık	Düşük 0-20	Orta 21-40	Yüksek 41-60
1. sınıf	f	43(%7)	313(%54)	227(%39)
2. sınıf	f	33(%7)	162(%33)	300(%60)
3.sınıf	f	39(%9)	121(%28)	275(%63)
4. sınıf	f	77(%15)	161(%30)	298(%55)

Tablo 3'te yer alan öğrencilerin ilkokul 1. sınıf testinde %54'ünün (313)21-40 puan aralığında olduğu, 2. sınıf testinde %60'ının (300) 41-60 puan aralığında olduğu, 3. sınıf testinde %63'ünün (275) 41-60 puan aralığında olduğu, 4. sınıf testinde ise %55'inin (298) 41-60 puan aralığında olduğu tespit edilmiştir.

3.2. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeyleri İle Çeşitli Değişkenlere (Cinsiyet, Yerleşim Yeri, Teknolojik Araç Gerece Sahip Olma, Seyahat Etme, Yabancı Uyruklu Arkadaş Sahibi Olma, Anne-Baba Eğitim Ve Meslek Durumu) Göre Anlamlı Bir Farklılık Var Mıdır?

Araştırmanın ikinci alt problemini olan ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin çeşitli değişkenlere (*cinsiyet, yerleşim yeri, teknolojik araç gerece sahip olma, seyahat etme, yabancı uyruklu arkadaş sahibi olma, anne-baba eğitim ve meslek durumu*) göre farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için her sınıf düzeyine (1., 2., 3. ve 4. sınıf) yönelik bulgular bu kısımda verilmiştir.

3.2.1. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguları

Öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 4'te görülmektedir:

Tablo 4. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılığı için t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
1. sınıf	Kız Erkek	321 262	9,69 9,92	3,02 3,03	581	-,935 ,35
2. sınıf	Kız Erkek	248 247	14,79 14,57	3,59 4,16	493	,639 ,52
3. sınıf	Kız Erkek	225 210	13,74 13,80	4,27 4,10	433	-1,44 ,88
4. sınıf	Kız Erkek	278 256	14,52 14,20	5,00 5,14	534	,730 ,46

Tablo 4 incelendiğinde, tüm sınıflar için, öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (tüm sınıflar için $p>0,05$).

3.2.2. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Teknolojik Araç Gerece Sahip Olma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları

Öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının teknolojik araç gerece sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının teknolojik araç ve gerece sahip olma durumuna göre farklılığı için t-testi sonuçları

Teknolojik Araç ve Gerece Sahip Olma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P	
1. sınıf	Sahip	455	10,01	3,02	581	3,265	,001
	Sahip değil	128	9,03	2,92			
2. sınıf	Sahip	394	14,90	3,87	156	2,576	,011
	Sahip değil	101	13,80	3,84			
3. sınıf	Sahip	352	14,02	3,96	433	2,667	,008
	Sahip değil	83	12,67	4,91			
4. sınıf	Sahip	463	14,89	4,95	534	6,444	,000
	Sahip değil	71	10,88	4,39			

Tablo 5 incelendiğinde, tüm sınıflar için, öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarında teknolojik araç ve gerece sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (tüm sınıflar için $p < 0,05$).

3.2.3. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Yerleşim Yeri Değişkenine İlişkin Bulguları

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 6'da görülmektedir:

Tablo 6. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının yerleşim yeri değişkenine göre farklılığı için t- testi sonuçları

Yerleşim yeri	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p	
1. sınıf	İl merkezi	534	9,86	3,02	581	1,780	,07
	Köy	49	9,06	3,02			
2. sınıf	İl merkezi	465	14,64	3,92	493	-,751	,45
	Köy	30	15,20	3,25			
3. sınıf	İl merkezi	415	13,83	4,16	433	1,390	,16
	Köy	20	12,50	4,58			
4. sınıf	İl merkezi	525	14,38	5,07	534	,551	,58
	Köy	9	13,44	4,85			

Tablo 6'ya göre, tüm sınıflar için, öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarında öğrencilerin yaşadığı yerleşim yeri durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (tüm sınıflar için $p > 0,05$).

3.2.4. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Seyahat Değişkenine İlişkin Bulguları

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının seyahat değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir:

Tablo 7. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının seyahat değişkenine göre farklılığı için t-testi sonuçları

Seyahat Etme Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p	
1. sınıf	Evet	483	10,01	2,98	140	3,698	,000
	Hayır	100	8,77	3,06			
2. sınıf	Evet	430	14,84	3,75	493	2,545	,014
	Hayır	65	13,58	4,54			
3. sınıf	Evet	387	13,87	4,11	433	1,425	,15
	Hayır	48	12,95	4,71			
4. sınıf	Evet	487	14,62	5,06	534	3,792	,000
	Hayır	47	11,72	4,37			

Tablo 7’de yer alan, ilkokul 1. Sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarında seyahat etme durumları arasında anlamlı farklılık bir gözlemlenmiştir ($p < 0,05$). Bu sınıflarda çıkan fark ise seyahat eden öğrencilerin lehinedir. Ancak 2. Sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarında seyahat etme durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

3.2.5. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Yabancı Uyruklu Arkadaşı Olma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının yabancı uyruklu arkadaşı olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 8’de görülmektedir:

Tablo 8. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının yabancı uyruklu arkadaşı olma durumu değişkenine göre farklılığı için t-testi sonuçları

Yabancı Uyruklu Arkadaşı Olma Durumu	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p	
1. sınıf	Var	62	10,04	3,11	75,35	,673	,50
	Yok	521	9,76	3,02			
2. sınıf	Var	89	14,97	4,33	493	,789	,43
	Yok	406	14,61	3,78			
3. sınıf	Var	105	14,64	3,76	433	2,479	,014
	Yok	330	13,49	4,28			
4. sınıf	Var	122	14,54	5,31	534	,430	,66
	Yok	412	14,31	4,99			

Tablo 8 incelendiğinde, ilkokul 1. Sınıf, 2. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarında yabancı uyruklu arkadaş edinme durumuna göre anlamlı farklılık bir gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Ancak 3. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarında yabancı arkadaş edinme durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

3.2.6. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırmanın bu alt problemini oluşturan ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin anne-baba eğitim durumu değişkenine göre her sınıf düzeyine (1., 2., 3. ve 4. sınıf) yönelik bulgular bu kısımda gösterilmektedir.

3.2.6.1. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine göre puanlarının anne eğitim durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9. İlkokul öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri

Grup	Eğitim Durumu	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
1	Okuryazar değil	1. sınıf	9	6,11	2,71
		2. sınıf	7	9,00	6,13
		3. sınıf	7	8,14	5,24
		4. sınıf	6	4,50	2,07
2	İlkokul	1. sınıf	151	8,97	2,90
		2. sınıf	109	13,23	4,43
		3. sınıf	86	11,69	4,76
		4. sınıf	140	9,47	3,62
3	Ortaokul	1. sınıf	114	8,51	2,55
		2. sınıf	106	12,92	4,22
		3. sınıf	97	12,27	4,69
		4. sınıf	81	11,40	3,25
4	Lise	1. sınıf	166	9,64	2,29
		2. sınıf	136	14,83	2,60
		3. sınıf	146	14,40	3,00
		4. sınıf	157	15,84	2,70
5	Üniversite	1. sınıf	143	12,09	2,95
		2. sınıf	137	17,33	2,09
		3. sınıf	99	16,49	2,25
		4. sınıf	152	19,31	2,8
Toplam		1. sınıf	583	9,79	3,03
		2. sınıf	495	14,68	3,88
		3. sınıf	435	13,77	4,18
		4. sınıf	536	14,36	5,06

Tablo 9’deki betimsel analiz sonuçları içerisinde ilkokul öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre coğrafya okuryazarlığı testinden annesi okuryazar olmayan öğrenciler ile annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitim düzeyine sahip olan öğrencilerin puan ortalaması yer almaktadır.

3.2.6.2. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 10’da görülmektedir:

Tablo 10. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark Tukey	
1. sınıf	Gruplar arası	1172,209	4	293,052	40,582	,000	5-1, 5-2, 5-3, 5-4, 4-1, 4-3
	Gruplar içi	4173,907	579	7,221			
	Toplam	5346,117	583				
2. sınıf	Gruplar arası	1748,345	4	437,086	37,398	,000	2-1, 3-1, 4-1, 5-1, 4-2, 5-2, 4-3, 5-3, 5-4
	Gruplar içi	5726,859	491	11,687			
	Toplam	7475,204	495				
3. sınıf	Gruplar arası	1600,625	4	400,156	28,600	,000	3-1, 4-1, 5-1, 4-2, 5-2, 4-3, 5-3, 5-4
	Gruplar içi	6016,386	431	13,992			
	Toplam	7617,011	435				
4. sınıf	Gruplar arası	8702,743	4	2175,686	229,413	,000	2-1, 3-1, 4-1, 5-1, 3-2, 4-2, 5-2, 4-3, 5-3, 5-4
	Gruplar içi	5035,852	532	9,484			
	Toplam	13738,595	536				

Tablo 10’da yer alan varyans analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlar ile anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gözlemlenmiştir ($p < 0,059$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla genel olarak araştırmalarda tercih edilen Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre anlamlı farkın anne eğitim durumu yüksek olan öğrencilerin lehine olduğu belirlenmiştir.

3.2.6.3. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine göre puanlarının baba eğitim durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri Tablo 11’de verilmiştir:

Tablo 11. İlkokul öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri

Grup	Eğitim Durumu	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
1	Okuryazar değil	1. sınıf	4	6,50	3,10
		2. sınıf	3	4,66	2,88
		3. sınıf	7	8,14	5,24
		4. sınıf	6	4,50	2,07
2	İlkokul	1. sınıf	84	8,08	2,77
		2. sınıf	61	13,16	4,26
		3. sınıf	86	11,69	4,76
		4. sınıf	140	9,47	3,62
3	Ortaokul	1. sınıf	101	9,06	2,88
		2. sınıf	62	12,48	5,12
		3. sınıf	97	12,27	4,69
		4. sınıf	81	11,40	3,25
4	Lise	1. sınıf	208	9,26	2,42
		2. sınıf	201	14,18	3,25
		3. sınıf	146	14,40	3,00
		4. sınıf	157	15,84	2,70
5	Üniversite	1. sınıf	186	11,63	2,93
		2. sınıf	168	16,82	2,54
		3. sınıf	99	16,49	2,25
		4. sınıf	152	19,31	2,8
Toplam		1. sınıf	583	9,79	3,03
		2. sınıf	495	14,68	3,88
		3. sınıf	435	13,77	4,18
		4. sınıf	536	14,36	5,06

Tablo 11’deki betimsel analiz sonuçları içerisinde öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre coğrafya okuryazarlığı testinden annesi okuryazar olmayan öğrenciler ile annesi ilkök, ortaokul, lise ve üniversite eğitim düzeyine sahip olan öğrencilerin puan ortalaması yer almaktadır.

3.2.6.4. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 12’de görülmektedir:

Tablo 12. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark Tukey	
1.sınıf	Gruplar arası	1030,58	4	257,647	34,508	,000	5-1, 5-2, 4-2, 5-3, 5-4
	Gruplar içi	4315,52	579	7,466			
	Toplam	5346,11	583				
2.sınıf	Gruplar arası	1559,861	4	389,965	32,303	,000	2-1, 3-1, 4-1, 5-1, 5-2, 4-3, 5-3, 5-4
	Gruplar içi	5915,343	491	12,072			
	Toplam	7475,204	495				
3.sınıf	Gruplar arası	1449,358	4	362,340	25,262	,000	5-1, 5-2, 4-2, 4-3, 5-3, 5-4
	Gruplar içi	6167,653	431	14,343			
	Toplam	7617,011	435				
4.sınıf	Gruplar arası	8571,442	4	2142,861	220,210	,000	3-1, 3-2, 4-1, 4-2, 4-3, 5-1, 5-2, 5-3, 5-4
	Gruplar içi	5167,153	532	9,731			
	Toplam	13738,595	536				

Tablo 12’de yer alan varyans analiz sonuçları incelendiğinde, ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlar ile baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gözlemlenmiştir ($p < 0,05$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına bakılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde anlamlı farkın baba eğitim durumu yüksek olan öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

3.2.7. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Anne-Baba Meslek Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırmanın bu alt problemini oluşturan öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin anne-baba meslek durumu değişkenine göre her sınıf düzeyine (1., 2., 3. ve 4. sınıf) yönelik bulgular bu kısımda gösterilmektedir.

3.2.7.1. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Anne Meslek Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine göre puanlarının anne meslek durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri Tablo 13’te verilmiştir:

Tablo 13. İlkokul öğrencilerinin anne meslek durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri

Grup	Meslek Durumu	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
1	Ev hanımı	1. sınıf	413	9,23	2,88
		2. sınıf	333	14,57	3,80
		3. sınıf	323	13,32	4,24
		4. sınıf	322	13,06	4,81
2	İşçi	1. sınıf	65	9,46	2,49
		2. sınıf	56	12,62	4,48
		3. sınıf	29	13,75	4,38
		4. sınıf	81	13,56	4,77
3	Memur (Büro)	1. sınıf	76	12,60	2,58
		2. sınıf	76	16,92	2,67
		3. sınıf	51	16,37	2,19
		4. sınıf	93	19,04	3,34
4	Esnaf	1. sınıf	19	10,60	2,13
		2. sınıf	16	14,87	2,98
		3. sınıf	19	14,63	4,05
		4. sınıf	13	15,00	5,78
5	Serbest meslek	1. sınıf	10	11,70	3,49
		2. sınıf	14	13,21	4,19
		3. sınıf	13	13,00	5,20
		4. sınıf	27	15,50	2,59
Toplam		1. sınıf	583	9,79	3,03
		2. sınıf	495	14,68	3,88
		3. sınıf	435	13,77	4,18
		4. sınıf	536	14,36	5,06

Tablo 13'teki betimsel analiz sonuçları içerisinde öğrencilerin anne meslek durumu değişkenine göre coğrafya okuryazarlığı testinden annesi okuryazar olmayan öğrenciler ile annesi ilkök, ortaokul, lise ve üniversite eğitim düzeyine sahip olan öğrencilerin puan ortalaması yer almaktadır.

3.2.7.2. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Anne Meslek Durumu Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının anne meslek durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 14'te görülmektedir:

Tablo 14. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının anne meslek durumu değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark Tukey	
1.sınıf	Gruplar arası	813,920	4	203,480	25,950	,000	3-1, 5-1 3-2, 3-4
	Gruplar içi	4532,197	579	7,841			
	Toplam	5346,117	583				
2.sınıf	Gruplar arası	652,854	4	163,213	11,722	,000	3-1, 2-1 3-2, 3-5
	Gruplar içi	6822,350	491	13,923			
	Toplam	7475,204	495				
3.sınıf	Gruplar arası	440,145	4	88,029	5,262	,000	3-1, 3-2
	Gruplar içi	7176,867	431	16,729			
	Toplam	7617,011	435				
4.sınıf	Gruplar arası	2699,672	5	539,934	25,923	,000	3-1, 3-2, 3-4, 3-5
	Gruplar içi	11038,924	531	20,828			
	Toplam	13738,595	536				

Tablo 14'te yer alan varyans analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlar ile anne meslek durumu değişkenine göre anlamlı

farklılık gözlemlenmiştir ($p < 0,05$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre anlamlı farkın genel itibarıyla annesi bir işte çalışan öğrencilerin lehine olduğu belirlenmiştir.

3.2.7.3. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Baba Meslek Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine göre puanlarının baba meslek durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri Tablo 15'te verilmiştir:

Tablo 15. İlkokul öğrencilerinin baba meslek durumu değişkenine ilişkin betimsel verileri

Grup	Meslek Durumu	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
1	İşçi	1. sınıf	221	8,97	2,85
		2. sınıf	179	13,94	4,09
		3. sınıf	144	13,47	4,12
		4. sınıf	165	13,20	4,48
2	Memur (Büro)	1. sınıf	167	11,10	2,94
		2. sınıf	134	16,31	3,03
		3. sınıf	117	15,41	3,04
		4. sınıf	134	17,76	4,09
3	Esnaf	1. sınıf	109	9,64	2,84
		2. sınıf	87	14,78	3,67
		3. sınıf	69	12,86	4,70
		4. sınıf	102	12,85	4,95
4	Serbest meslek	1. sınıf	74	9,60	3,15
		2. sınıf	64	13,40	4,59
		3. sınıf	77	12,64	4,70
		4. sınıf	90	13,28	5,44
5	Diğer	1. sınıf	12	9,41	2,50
		2. sınıf	31	14,25	2,60
		3. sınıf	28	13,67	4,06
		4. sınıf	45	14,08	4,72
Toplam		1. sınıf	583	9,79	3,03
		2. sınıf	495	14,68	3,88
		3. sınıf	435	13,77	4,18
		4. sınıf	536	14,36	5,06

Tablo 15'teki betimsel analiz sonuçları içerisinde ilkokul öğrencilerinin baba meslek durumu değişkenine göre coğrafya okuryazarlığı testinden annesi okuryazar olmayan öğrenciler ile annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitim düzeyine sahip olan öğrencilerin puan ortalaması yer almaktadır.

3.2.7.4. İlkokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Düzeylerine Göre Puanlarının Baba Meslek Durumu Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine ilişkin puanlarının baba meslek durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 16'da görülmektedir:

Tablo 16. İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlarının baba meslek durumu değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark Tukey	
1.sınıf	Gruplar arası	441,412	4	110,353	13,005	.000	2-1, 2-3 2-4
	Gruplar içi	4904,704	579	8,486			
	Toplam	5346,117	583				
2.sınıf	Gruplar arası	564,703	4	141,176	10,010	.000	2-1, 2-3, 2-4, 2-5
	Gruplar içi	6910,501	491	14,103			
	Toplam	7475,204	495				
3.sınıf	Gruplar arası	483,130	4	120,782	7,280	.000	2-1, 2-3, 2-4
	Gruplar içi	7133,882	431	16,590			
	Toplam	7617,011	435				
4.sınıf	Gruplar arası	2114,845	4	528,711	24,153	.000	2-1, 2-3, 2-4, 2-5
	Gruplar içi	11623,750	532	21,890			
	Toplam	13,738	536				

Tablo 16’da yer alan varyans analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlar ile baba meslek durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gözlemlenmiştir ($p < 0,05$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla genel olarak araştırmalarda tercih edilen Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre anlamlı farkın genel itibarıyla babası bir işte çalışan öğrencilerin lehine olduğu belirlenmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri, problem ve alt problemlerden elde edilen bulgular ışığında yorumlanmış, araştırma ile ilgili çalışmalar bağlamında tartışılmış ve ulaşılan bulgular doğrultusunda çıkarımlarda bulunulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında;

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ancak 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığının ise yüksek düzeyde olduğu elde edilen sonuçlardan görülmektedir (Bkz. Tablo 3). Araştırmadan elde edilen bu sonuca göre, ilkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerini belirleyen yeterince çalışma olmasa da, ortaokul ve üstü eğitim kademelerinde alan yazında benzer biçimde yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik taşıdığı söylenebilir. Üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmaların bir kısmında öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin düşük olduğu (Demirkaya, 2009; Erol, 2014; Gençtürk, 2009; Oigara, 2006; Utami vd., 2018), bir kısmının ise orta düzeyde olduğu (Boyacı, 2019; Eve, Price ve Counts, 1994; Ottati Reperger, 2015; Thomas Brown ve Richards, 2015; Tuna, 2013, 2015; Winship, 2004) belirlenmiştir. Araştırmada ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığının orta düzeyde çıkmasına; öğrencilerin neredeyse bir dönem boyunca devam eden yoğun okuma yazma öğrenme faaliyetlerinin zihinsel olarak öğrenciyi zorlayabilecek yapıda olmasından (Kerimoğlu, 2014) dolayı müfredatta yer alan diğer konuların öğrenilmesinde gecikme ve aksaklıkların neden olduğu düşünülmektedir. Ancak araştırmanın sonucuna göre 1. sınıf öğrencilerinin temel düzeyde coğrafyaya dair konularda farkındalık sahibi oldukları da ifade edilebilir. Ancak ilkokul 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin yüksek çıkmasının nedeninin sınıf seviyesi yükseldikçe eğitim düzeylerinin yükseldiği (Yaban ve Yükselen, 2007; Yenilmez ve Özbek, 2006), dolayısıyla coğrafya okuryazarlığı düzeyinin de yükselmesi olarak düşünülmektedir.

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir (Bkz. Tablo 4). Alan yazında benzer bir şekilde yer alan çalışmaların bir kısmında cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cin, (2007) tarafından yapılan üniversite öğrencilerine yönelik araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgilerinin düşük olduğu ve cinsiyet farklılığı bulunmadığı ifade edilmiştir. Erol’un, (2014) yaptığı araştırmada cinsiyet ile

coğrafya okuryazarlığı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar gibi cinsiyet ile coğrafya okuryazarlığı arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını ortaya koyan bazı diğer çalışmalar da (Boyacı, 2019; Ottati Reperger, 2015; Yıldırım, 2016) örnek olarak verilebilir. Cinsiyetin coğrafya okuryazarlığını (Dikmenli, 2015; Gençtürk, 2009; McGhee, 1991; Mhishi vd., 2013; Nolan, 2002; Oigara, 2006; Tuna, 2013; Winship, 2004), coğrafi yetenek ve bilgi edinilmesini (Bein, 1990; Bein, Hayes ve Jones, 2009; Kitchin, 1996; McKinney vd., 1989; Eve vd., 1994) şekillendirdiğini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Araştırmacılar bu durumun toplumsal ve sosyal değerlerden dolayı erkeklerin kadınlara oranla coğrafi algı ve bilgi düzeylerinin fazla olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu çalışmaların yanında Tuna'nın (2013) çalışması ise kadınların coğrafya okuryazarlığı düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğunu ifade etmekte olan tek çalışmadır. Hâlbuki gelişen teknoloji ve yaşam anlayışları artık bu farkı neredeyse ortadan kaldırmıştır. Günümüzde kadın-erkek eşitliği ve toplumda benzer haklara sahip olunması, benzer görevlerin yerine getiriliyor olması cinsiyet faktörünün bireylerin coğrafya okuryazarlığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığına işaret etmektedir.

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile teknolojik araç gerece sahip olma arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir (Bkz. Tablo 5). Bu farklılaşmanın olası sebebi öğrencilerin, sosyal ağ sitelerine girmek ve internette gezinmek olabilir. Ayrıca öğrenciler bilgisayarla çalışırken öğrenme konusunda güdülenmiş ve hevesli olabilirler. Nolan, (2002) coğrafya okuryazarlığına dair çalışmada sınıfta internet ve bilgisayar teknolojilerini daha fazla kullandığını bildiren öğrencilerin, daha az kullandığını bildiren öğrencilerden daha yüksek puan aldığı sonucuna ulaşmıştır. Yine bilgisayar kullanımının coğrafi bilgi edinmede etkili olduğunu değerlendiren çalışmalar (Bunin, 2001; Demirkaya, 2009; Erol, 2014; Oigara, 2006; Roberts, 2003; Spiers Johnson, Lee, Turner, 2008; Strom, Wing ve Beckert, 2010; Tesar, 2010) bulunmaktadır. Bu çalışmalar alan yazına uygun sonuçlar elde edildiğini gösterse de bir başka çalışmada tersi bir durumla karşılaşılmıştır. Gençtürk, (2009) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının televizyon, internet, radyo, gazete gibi medya kaynaklarını takip etme sıklığı ile coğrafya okuryazarlığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gençtürk'ün (2009) çalışmada kullandığı örneklem sosyal bilgiler öğretmen adaylarıdır. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmen adaylarının üniversite eğitimlerinde aldıkları derslerle zaten coğrafya okuryazarlığı düzeylerini geliştirmiş olabilir. Çünkü sosyal bilgiler lisans programlarında diğer lisans programlarına nazaran daha fazla coğrafya ile ilgili ders bulunmaktadır.

Araştırmamızda il merkezinde veya köyde ikamet edip, merkezde bulunan okullarda eğitim-öğretime devam eden öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile yerleşim yeri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmış, ancak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Bkz. Tablo 6). Böyle bir sonucun ortaya çıkması doğaldır. Çünkü günümüzde gelişen yaşam koşullarıyla birlikte yerleşim yerleri arasında fark azalmaya başlamıştır. Bu farkın azalması coğrafi çevre hakkındaki bilgilere her yerden ulaşılması imkânını doğurmaktadır. Alan yazında bu çalışmaya paralel olarak yürütülen Winship'in (2004) lisans öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşadığı yerleşim yerlerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerine hiç etki etmediği tespit edilmiştir. Ancak alan yazında yerleşim yeri değişkeninin coğrafi bilgi edinmeyi, kullanmayı ve coğrafya okuryazarlığını etkilediğini ortaya koyan çalışmalar (Cin, 2008; Gençtürk, 2009; Erol, 2014; Oigara, 2006) yer almaktadır.

İlkokul 1., 2. ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile seyahat değişkeni arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 7). Ancak araştırmanın bulgularına göre 3. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile seyahat değişkeni arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Alan yazında yer alan çalışmaların bir kısmında seyahat değişkeninin anlamlı bir farklılaşmaya sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. McGhee, (1991) yaptığı çalışmada seyahat değişkeninin coğrafya okuryazarlığının önemli belirleyicisi olduğunu belirlemiştir. Seymour, (2007) seyahat etme fırsatı olan öğrencilerin daha fazla

coğrafya okuryazarı olma eğiliminde olduğunu gözlemlemiştir. Bu sonuçlar gibi seyahat değişkeni ile coğrafya okuryazarlığı arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu ortaya koyan bazı diğer çalışmalar da (Erol, 2014; Nolan, 2002; Oigara, 2006; Winship, 2004) bulunmaktadır. Ancak alan yazındaki çalışmaların diğer bir kısmında ise seyahat değişkeninin anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığını ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır. Dylan, (2011) yaptığı çalışmada başka bir ülkeye seyahat etmenin coğrafya okuryazarlığı açısından önemli bir etkiye sahip olmadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar gibi seyahat değişkeni ile coğrafya okuryazarlığı arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını ortaya koyan başka çalışmalar da (Demirkaya, 2009; Gençtürk, 2009) bulunmaktadır. Her ne kadar alan yazında böyle bir sonuç çıksa da insanlar, seyahat ederek gezip gördükleri yerlerin iklimleri, doğal özellikleri, yer şekilleri, insanların yaşamları ve kültürü ile yaşadıkları yer ile seyahat ettikleri yer arasındaki farklılıkları inceleme fırsatı yakalar. Bu yüzden seyahat değişkeninin öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı düzeylerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

İlkokul 1., 2. ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile yabancı uyruklu arkadaşına sahip olma değişkeni arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Ancak araştırmanın bulgularına göre 3. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile yabancı uyruklu arkadaşına sahip olma değişkeni arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 8). Alan yazında benzer biçimde yapılan çalışmaların bir kısmında coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile yabancı uyruklu arkadaşına sahip olma değişkeni arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığı (Demirkaya, 2009; Winship, 2004) sonucuna ulaşılırken, bir kısmında ise (Oigara, 2006; Seymour, 2007) anlamlı bir şekilde farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Irak, Afganistan, İran, Somali gibi ülkeler ile özellikle Suriye'den, 2011 yılından itibaren, ülkemizin hemen hemen her bölgesine gelen yabancı uyruklu öğrenciler, okullarda tüm öğrencilerle birlikte eğitim almaktadır (İşigüzel ve Baldık, 2019). Bu durum yabancı uyruklu öğrencilerle etkileşim kurma fırsatı oluşturmaktadır (Doytcheva, 2009). Bu bağlamda yabancı uyruklu arkadaşına sahip olma değişkeninin öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri üzerinde etkili olması beklenirken, elde edilen sonuç sadece ilkokul 3. sınıf öğrencileri üzerinde bir etki ortaya çıkarmıştır.

İlkokul sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin anne-baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir (Bkz. Tablo 10 ve 12). Alan yazında yapılan çalışmalar başarı düzeyi yüksek öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeylerinin başarı durumu düşük olan çocuklarının ailelerinin eğitim durumlarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Aktamış, 2017; Binicioğlu, 2010; Elmacioğlu, 1992; Şengönül, 2013). Doğrudan anne-baba eğitim düzeylerinin coğrafya okuryazarlığına etkisine bakıldığında ise alan yazında benzer biçimde yapılan çalışmaların birçoğunda coğrafya okuryazarlığı düzeylerinin anne-baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı (Oigara, 2006; Eve vd., 1994; NAEP, 1994 aktaran Gençtürk, 2009; Erol, 2014) sonucuna ulaşılmıştır. Ancak alan yazında çalışmamızla benzerlik taşımayan çalışmalar da bulunmaktadır (Gençtürk, 2009; Ottati Reperger, 2015). Hâlbuki aileler çocuğun ilk olarak eğitiminin ailede başladığının bilincinde olmaktadır. Anne-baba eğitim düzeyi çocuklarda bilgiyi, eğitimi artırma eğiliminde olduğu ve eğitilmiş anneler babaların, akademik ve sosyal yeteneği besleyen, büyüten etkinliklere öncelik verdiği düşünülmektedir. Özellikle anne-babanın eğitime katılımı öğrencilerin ilkokul ve ortaokul eğitimlerinde daha başarılı olmalarında önemli bir rol olarak görülmektedir (Conger ve Donnellan, 2007).

İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile anne-baba meslek durumu arasında anlamlı fark belirlenmiştir (Bkz. Tablo 14 ve 16). Alan yazında yer alan çalışmalar incelendiğinde anne-baba meslek durumunun coğrafya okuryazarlığına etkisine yönelik yapılan herhangi bir çalışma tespit edilememiştir. Her ne kadar doğrudan anne-baba meslek durumunun öğrencilerin coğrafya okuryazarlığına etkisine yönelik bir çalışma bulunmasa da anne baba meslek durumu değişkeninin eğitim seviyesini olumlu etkilediğine yönelik yapılan başka çalışmalar (Tosunoğlu, 2002; Yılmaz, 2003; Gonca, 2004; Obalar ve Ada, 2010; Kohn, 1995

aktaran Şengönül, 2013) bulunmaktadır. Ailelerin sosyoekonomik düzeyi arttıkça çocukların başarı düzeyinin arttığı bilinmektedir. Ekonomik durumu iyi olan aileler çocuklarının her türlü ihtiyaçlarını karşıladığı için anne-baba meslek durumunun eğitimde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Bu sonucun ilkökul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile anne-baba meslek durumu arasında anlamlı fark çıkmasının nedeni olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

- İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı orta düzeyde olduğu göz önüne alınırsa İlkokulda özellikle 1. sınıfta yer alan derslerde işlenen coğrafya konularına daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.
- Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında ilkökul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile teknolojik araç gerece sahip olma arasında anlamlı fark belirlenmiştir. Ülkemizde bazı öğrencilerin teknolojik araç gerece sahip olmadığı bazı öğrencilerin ise kardeş sayısına oranla yeterli sayıda teknolojik araç gerece ulaşamadığı bilinmektedir. Bu sebepten öğrencilere sırf coğrafya okuryazarlığı için değil diğer yaşam becerilerini edinme teknolojik araç gereç desteği verilebilir.
- Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde ilkökul 1. sınıf, 2. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile seyahat değişkeni arasında anlamlı fark gözlemlenmiştir. Dolayısıyla seyahat değişkeninin coğrafya okuryazarlığını arttırdığı için ilkökul öğrencilerine yönelik müfredat içerisinde belirtilen yakın çevreye yönelik çeşitli seyahatler düzenlenebilir. 2021 yılı itibariyle halen ülkemizi de etkisi altında tutan KOVİD-19 dolayısıyla kısa sanal geziler öğrencilerin coğrafi bilgilerinin artmasında ve yaşadıkları şehri veya ülkeyi tanımalarında olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir.
- Araştırmanın sonuçlarına göre ilkökul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı düzeyleri ile anne-baba eğitim düzeyi ve anne-baba meslek durumu arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Bu yüzden öğrencilerin eğitim öğretim çalışmalarının desteklenmesi ailelerin farkındalık düzeyini artırıcı aile eğitimleri yapılabilir. Anne baba meslek durumu açısından bu farkı ortaya çıkaran unsurların gerekli tedbirler alınması yoluyla geleceğe yayılarak aradaki eşitsizliğin giderilmesine çalışılabilir.
- İlkokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı testinden aldıkları puanlara, hangi tutum ve deneyimlerinin sebep olduğu ayrı bir araştırma konusu olarak incelenmelidir.
- Bu araştırma ilkökulda coğrafya okuryazarlığını tespit etmek amacıyla yapılmış nicel bir araştırmadır. Bu araştırmaya katkı olarak ayrı ayrı her sınıf ve konu düzeyinde farklı boyutları ele alınarak nitel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akinoğlu, O. (2006). Coğrafya eğitimi ve toplum. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (13), 25-48.
- Aktamış, H. (2017). Determining the factors that influence parent's views about science and technology. *Research in Science & Technological Education*,35(2), 169-182.
- Altınbilek, M. S. ve Sanalan, V. A. (2005). Coğrafya okuryazarlığı I: genel bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 341-358.
- Artvinli, E. ve Kaya, N. (2010). 1992 International charter on geographical education and its reflections in Turkey. *Marmara Geographical Review*. (22), 93-127.
- Bein, F. L. (1990). Baseline geography competency test: administered in Indiana Universities. *Journal of Geography*. 89(6) 260-265.

- Bein, F. L., Hayes, J. and Jones, T. G., (2009). Fifteen-year follow-up geography skills test administered in Indiana, 1987 and 2002. *Journal of Geography*, 108(1), 30-36. <https://doi.org/10.1080/00221340902886798>.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00221340902886798> adresinden 15/04/2019 tarihinde erişilmiştir.
- Binicioğlu, G. (2010). *İlköğretimde okul-aile iletişim etkinlikleri: öğretmen ve veli görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bonnett, A. (2008). *What is geography?* London: Sage Publishing.
- Boyacı, K. L. (2019). *Kafkas Üniversitesi eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencileri coğrafya ilgi, bilgi ve coğrafya okuryazarlık düzeyleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Bunin, C. (2001). *A study of the relationship between current event knowledge and the ability to construct a mental map of the world*. Unpublished master's thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., and Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (4. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Catling, S. (2004). An understanding of geography: the perspectives of english primary trainee teachers. *GeoJournal*, 60(2), 149–158.
- Cin, M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının yaşadıkları yere göre coğrafya dersine karşı tutumlarındaki farklılıklar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 185-190.
- Conger, R. D., & Donnellan, M.B. (2007). An interactionist perspective on the socioeconomic context of human development, *Annual Review of Psychology*, 58, 175-199.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (3. Baskı), Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Demirbaş, İ. ve Demir, F.B. (2018). Coğrafya okuryazarlığı. S. Kaymacı (Ed.). *İçinde İlkokulda sosyal bilgiler öğretimi*, (ss. 27-62). Ankara: Eğiten Kitap.
- Demirkaya, H. (2009). *Üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı Burdur örneği*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirkaya, H. (2015). Coğrafya öğretmen adaylarının türkiye'nin yakın gelecekteki uluslararası ilişkilerine bakışı: bir coğrafya okuryazarlığı analizi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 57-86.
- Dikmenli, Y. (2015). Öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlığı algı düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 353-368.
- Doytcheva, M. (2009). *Multiculturalism*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Elmacıoğlu, T. (1992). *Aile içi ilişkilerin gencin okul başarısına etkileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erol, H. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Erol, H. (2016). Ortaokul 5., 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders programı ve ders kitaplarının coğrafya okuryazarlığı açısından değerlendirilmesi. *A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22). doi: <http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.87295>.

- Gençtürk, E. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gonca, H. (2004). *Ankara il merkezinde farklı sosyoekonomik ve kültürel ortamlarda yetişen ve ilköğretim okuluna yeni başlayan çocukların okul olgunluğunun incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Greunke, E. J. (2010). *The global Project: observing geographic literacy obtained by study abroad learning*. Unpublished master's thesis, Western Kentucky University, Kentucky.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169).
- Heffron, S. G. and Downs, R. M. (2012). *Geography for life: national geography standards*. Washington, DC: The National Council for Geographic Education.
- Hinde, E. R., Osborn Popp, S. E., Dorn, R. I, Olp Ekiss, G., Mater, M., Smith, C. B., and Libbee, M. (2007). The integration of literacy and geography: the arizona geoliteracy program's effect on reading comprehension, *Theory and Research in Social Education*, 35(3), 343-365. doi: 10.1080/00933104.2007.10473340.
- İşigüzel, B. ve Baldık, Y. (2019). Göçmen toplulukların eğitim sistemine katılımı sürecinde uygulanan eğitim ve dil politikalarının incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 487-503.
- Karabağ, S. (2001). *Sosyal bilgiler programlarında coğrafya konularının içeriği. konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu (Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karakaya, İ. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıoğen. (Ed.). içinde *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, H. (2013). *Neden Coğrafya? Neden Coğrafya Eğitimi?* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kerimoğlu, F. (2014). *Farklı yaşta çocukların oluşturduğu ilkökul 1. sınıflara ilişkin öğretmen değerlendirmesi*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- King, C. L. (2017). *An examination of the representation of geography literacy within the california history-social science common core state standards and its implications for global citizenship*. Unpublished master's thesis, California State University, Fullerton.
- Kurtbörü, Y. (2010). *Türkiye'nin komşu ülkeleri ile olan dış ticareti ve geliştirilmesinde eğitimin rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- McBeth, W., Hungerford, H., Marcinkowski, T., Volk, T. And Meyers, R. (2008). *National environmental literacy assessment project: year 1, national baseline study of middle grade students; final research report*. Unpublished project report, Florida Institute of Technology, Melbourne, USA.
https://www.noaa.gov/sites/default/files/atoms/files/Final_NELA_minus_MSELS_8-12-08_0.pdfadresinden 07.11.2020 tarihinde alınmıştır.
- McGhee, L. E. (1991). *Influence of race, gender, travel, geography courses, and geography content in other courses upon geographic literacy of high school students*. Unpublished doctoral dissertations, Memphis State University, Memphis.

- MEB. (2018a). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı (1, 2. ve 3. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> adresinden 14/12/2019 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2018b). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> adresinden 14/12/2019 tarihinde erişilmiştir.
- Mhishi, M., Pedzisai E., & Edward M. (2013). Geographic literacy and world knowledge amongst open distance learning students in Zimbabwe. *Greener Journal of Educational Research*, 3(7),301-309. <https://ir.buse.ac.zw/handle/11196/592>. Adresinden 22/12/2019 tarihinde erişilmiştir.
- Nolan, R. E. (2002). Geo-literacy: how well adults understand the world in which they live. *Adult Basic Education*, 12(3), 134-144.
- Obalar, S. ve Ada, S. (2010). Ekolojik bakış açısı ve sosyal kapital kuram çerçevesinde öğrencilerin ilk okuma yazma becerilerinin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 32(141), 168.
- Oigara, J. (2006). *A multi-method study of background experiences influencing levels of geographic literacy*. Unpublished doctoral dissertations. Binghamton University. Binghamton.
- Ottati Reperger, D. F. (2015). *Geographical literacy, attitudes, and experiences of freshman students: a qualitative study at Florida international university*. unpublished doctoral dissertations, Florida International University, Florida.
- Özçağlar, A. (2009). *Coğrafyaya giriş*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Roberts, J. (2003). *Place perception, cognitive maps, and mass media: the interrelationships between visual popular culture and regional mental mapping*. Unpublished master's thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Rogers, L. K. (1997). *An examination of elementary teachers' knowledge of geography and geographic education*. Unpublished doctoral dissertations. Binghamton University, New York.
- Seymour, A. (2007). *overcoming global ignorance: developing geographic literacy in a world regional geography course*. Unpublished master's thesis. Western Kentucky University, Kentucky.
- Smeaton, M. (2000). Questioning geography. In R. Carter (Ed.). *Handbook of Primary Geography*. Published by the Geographical Association.
- Sönmez, Ö, F. (2010). *ilköğretim sosyal bilgiler öğretiminde harita becerileri*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Spires, H. A., Johnson, J., Lee, J. K. and Turner, K. A. (2008). Having our say: middle grade student perspectives on school, technologies, and academic engagement. *journal of research on technology in education*, 40(4), 497-515. <https://doi.org/10.1080/15391523.2008.10782518>. <https://search.proquest.com/docview/274695591?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>. adresinden 10/08/2020 tarihinde erişilmiştir.
- Strom, P., Strom, R., Wing, C. and Beckert, T. (2010). adolescent learning and the internet: implications for school leadership and student engagement in learning. *Education Digest*, 75(6), 10-16. <https://doi.org/10.1177/0192636509340436>. <https://search.proquest.com/docview/216027708?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>. Adresinden 04/03/2019 tarihinde erişilmiştir.

- Şahin Yanpar, T. (1994). İlkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde akademik benlik kavramı, ders içi öğrenme ve ders dışı çalışma yolları ile başarı ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,10, 43-48.
- Şengönül, T. (2013). Sosyal sınıfın boyutları olarak gelirin, eğitimin ve mesleğin ailelerdeki sosyalleştirme-eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167).
- Tesar, J. E. (2010). *The impact of a geographic information system on middle school students' geographic literacy and historical empathy*. Unpublished doctoral dissertation, Ohio University, Ohio.
- Thomas-Brown, K. and Richards, A. (2015). Critical intersections of knowledge and pedagogy: why the geographic literacy of preservice elementary teacher's matter? *Review of International Geographical Education Online*, 5(3), 249-273.
- Tosunoğlu, M. (2002). Türkçe öğretiminde okuma alışkanlığı ve çocukların okuma eğilimleri, *Türk Dili*, 609, 547-563.
- Tuna, F. (2013). Türkiye'de üniversite öğrencilerinin coğrafi okuryazarlık düzeyleri: mevcut durum analizi ve öneriler. *Türkiye Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi*, s. 929, İstanbul.
- Tuna, F. (2015). What is the level of undergraduate students' geographic literacy in Turkey? *H. U. Journal of Education*. 30(2):126-136.
- Turner, S. and Leydon, J. (2012). Improving Geographic Literacy Among First Year Undergraduate Students: Testing The Effectiveness of Online Quizzes. *Journal of Geography*,111(2), 54-66. doi: 10.1080/00221341.2011.583263.
- Utami, W. S., Zain, I. M., & Sumarmi, (2018). Geography literacy can develop geography skills for high school students: is it true? *IOP Conf. Series:Materials Science and Engineering*, 296, 1-6. doi:10.1088/1757-899X/296/1/012032.
- Uyar, F. O. (2019). *sosyal bilgiler öğretmenlerine göre coğrafya okuryazarlığı ve öğretimi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Winship, J. M. (2004). *Geographic Literacy and world knowledge among undergraduate college students*. Unpublished master's thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Yaban, E. H. ve Yükselen, A. (2007). Korunmaya muhtaç yedi-on bir yaş grubundaki çocukların sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Journal of Society & Social Work*, 18(1), 49-67.
- Yenilmez, K. ve Özbey, N. (2006). Özel okul ve devlet okulu öğrencilerinin matematik kaygı düzeyleri üzerine bir araştırma. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 431-448.
- Yıldırım, T. (2016). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı algı düzeylerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*,11(14). doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9742>.
- Yılmaz, Y. (2003). *Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş grubu çocukları için okul olgunluğu kontrol listesi geliştirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek tezi), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Tarih: 04.05.2020

No: 1/23

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : % 50

2. yazar katkı oranı : % 50